

درس ۱۵ حمله چنگیز و تیمور به ایران

آب و هوای سرد و خشک مغولستان (شمال چین و جنوب سیری) موجب انتخاب شیوه زندگی کوچ نشینی و دامداری مغولان شده بود. **علت حملات قبایل مغول، افزایش جمعیت و کمبود مراتع بود.**

چنگیز خان: رئیس یکی قبایل مغول بود، وی قبایل مغول را به فرمان خود در آورد و حکومتی نیرومند تشکیل و مجموعه قوانینی (یاسای چنگیزی) را تدوین و به اجرا گذاشت. وی در فنون رزمی و حيله های جنگی استاد و مردی بی رحم و همه حتی فرزندانش بدون چون و چرا فرمانش را باید اطاعت می کردند.

یکی از اصول مهم یاسا: کسانی که خود را تسلیم مغولان میکردند، از قتل و غارت در امان بودند. اما اگر مقاومت میکردند، باید قتل عام و غارت می شدند.

چگونگی هجوم مغولان به ایران:

- ✓ مغولان نخست به چین حمله و پکن را غارت و با فتح سرزمین های غرب مغولستان به ایران نزدیک شدند.
- ✓ در زمان سلطان محمد خوارزمشاه اعضای **کاروان تجاری مغولان** به دستور حاکم اترار به جرم جاسوسی دستگیر و کشته شدند.
- ✓ با این بهانه، چنگیز خان در سال ۶۱۶ با لشکری عظیم به ایران هجوم آورد.
- ✓ **سلطان محمد**، در همان حمله اول دچار بیم و هراس شد و با فرار او روحیه سپاهیان و مردم ضعیف شد.
- ✓ لشکریان مغول به چند گروه تقسیم و به شهرهای ایران یورش و در صورت مقاومت مردم، به طرز بیرحمانه ای قتل عام می شدند.
- ✓ بر اثر هجوم مغولان بسیاری از ایرانیان **جان باختند** و یا به اسارت در آمدند، **شهرها، مزارع و قنات های زیادی** ویران، **مساجد، مدارس و کتابخانه ها** خراب و کتابهای زیادی را **سوزاندند**.

هجوم مغولان به بخارا از زبان یکی از اهالی شهر در کتاب «تاریخ جهانگشا» عظاملک جوینی «آمدند و **کندند و سوختند و کشتند و بردند و رفتند**»

علت شکست سلطان جلال الدین خوارزمشاه: * اختلافات و درگیری های داخلی با وجود شهامت و پیروزی در یک جنگ علیه مغولان * باری نکردن سرداران و حاکمان محلی و خلیفه عباسی

حمله هولاکو خان به ایران

- ✓ پس از مرگ چنگیز، نوه او حملات و فتوحات مغولان در جهان اسلام را کامل کرد.
- ✓ هولاکو نخست **اسماعیلیان** را از بین برد و سپس با تسخیر بغداد و کشتن خلیفه، **خلافت عباسی** را برانداخت.
- ✓ تاسیس **حکومت ایلخانان** به مدت ۸۰ سال در ایران و یکپارچگی و اتحاد سیاسی ایران
- ✓ ارتباط حکومت ایلخانان با سایر حکومت های مغولی آسیا و دولت های اروپایی
- ✓ فروپاشی حکومت ایلخانان پس از مرگ آخرین ایلخان (ابوسعید) و هرج و مرج، آشوب، جنگ، قتل و غارت در کشور
- ✓ مسلط شدن هر کدام از حاکمان محلی و سرداران بر بخشی از کشور و رقابت با یکدیگر

قیام سرداران

نارضایتی و خشم مردم از بی عدالتی و ستمگری حاکمان موجب بروز قیام های مردمی در گوشه و کنار ایران شد. یکی از این قیام ها، قیام **سرداران** بود که از روستای باشتین **سبزوار** آغاز شد. مردم سبزوار بر اثر تعلیمات **شیخ خلیفه و شیخ حسن جویری** آماده مقابله با ظلم و ظالمان شدند. مردم باشتین که از زیاده خواهی ماموران حاکم مغولی خراسان به ستوه آمده بودند به پا خاستند و آنان را مجازات کردند. آنان با شعار «**سر به دار میدهیم و تن به ذلت نمی دهیم**» سپاه حاکم مغول را شکست داده و با گسترش قیام و تصرف سبزوار، حکومتی در آنجا تاسیس کردند. و سپس قلمرو خود را به مناطق همجوار گسترش دادند. این حکومت پس از یورش تیمور از بین رفت.

هجوم تیمور به ایران

در اواخر قرن ۸ بار دیگر سرزمین ما از سمت شمال شرق مورد شورش اقوام بیابانگردی به فرماندهی **تیمور** قرار گرفت. **تیمور گورکانی** از فاتحان مشهور تاریخ است که بخش وسیعی از آسیا را فتح و امپراطوری پهناور ش از مرزهای چین تا شام گسترده بود. او خود را از خاندان چنگیز می دانست و در بیرحمی و خونریزی مانند چنگیز بود. در جریان **یورش های پی در پی** تیمور عده زیادی تلف و اموال زیادی غارت گردید. او به هنر علاقه نشان میداد و **هنرمندان و صنعتگران** هر شهر را به پایتختش سمرقند می فرستاد. وی در اندیشه فتح چین بود که از دنیا رفت. پس از مرگ وی فرزندان و نوادگانش هر کدام در بخشی از امپراطوری او مسلط شدند و با یکدیگر به دشمنی و ستیز پرداختند. **شاهرخ** پسر تیمور بر رقیبان خود برتری یافت و موفق شد بخش وسیعی از ایران را تحت تسلط خود در آورد. حکومت تیموریان سرانجام با ظهور حکومت صفویان در ایران از میان رفت.